

บทที่ 2

ขอบข่ายแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความคิดในการศึกษาเรื่องระยะทางทางสังคมนั้น ได้เริ่มมีแนวความคิดมาจาก Robert E. Park (1902) โดยเขาเสนอขึ้นมาเพื่อใช้ศึกษาระดับของความเข้าใจและความสนิทสนมที่บุคคลมีต่อกันในกรณีที่บุคคลได้มีการติดต่อกันและมีความสัมพันธ์กัน¹ เขาได้เสนอว่าความสัมพันธ์ของบุคคลที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคมนั้นมีอยู่ 4 Dimension คือ²

1. Normative Distance หมายถึง ชนิดและระดับของการติดต่อกันที่แต่ละบุคคลหรือแต่ละสถานภาพยึดถือ
2. Interactive Distance หมายถึง ระดับของการกระทำในการติดต่อกันโดยไม่ชักช้าบรรทัดฐานในสังคม
3. Cultural or Valuational Distance หมายถึง ระดับของการติดต่อกันตามค่านิยมของบุคคลหรือสถานภาพ
4. Personal Distance หมายถึง ระดับของความเข้าใจกันไม่เข้าใจกันระหว่างบุคคลหรือสถานภาพ

¹ William J. Goode and Paul K. Hatt Method in Social Research (Tokyo : McGraw-Hill Kogakusha 1952) pp. 243.

² ว่างใน Charles Kaduskin, "Social Distance between Client and Professional The American Journal of Sociology XVII (March 1962) : 519 - 520.

จากแนวความคิดอันนี้เอง Emory S. Bogardus ได้นำมา
ดัดแปลงสร้างเป็น Social Distance Scale ขึ้น

ระยะทางทางสังคม (Social Distance) หมายถึง ระดับของ
ความเข้าใจและความรู้สึกที่บุคคลมีต่อบุคคลหรือกลุ่ม ระยะทางทางสังคมระหว่าง
กลุ่มที่มีความแตกต่างกันทางด้านสถานภาพหรือวัฒนธรรม จะชี้ให้เห็นว่ามีความเห็น
พ้องกัน ความเข้าใจกัน ความคุ้นเคยกันและการติดต่อกันมีมากน้อยเพียงไร ¹

Social Distance Scale หมายถึง เทคนิคที่ใช้วัดระยะทาง
ทางด้านจิตวิทยาสังคมของบุคคลที่มีเชื้อชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ และชนกลุ่มน้อย ²

ในการศึกษาเรื่องระยะทางทางสังคมนั้น Emory S. Bogardus ได้
เสนอ Social Distance Scale ขึ้นมาในปี 1925 เพื่อใช้ประโยชน์ใน
การวัดทัศนคติหรือการยอมรับของคนในชาติพันธุ์หนึ่งต่อคนอีกชาติพันธุ์หนึ่ง หรือทัศนคติ
ของคนต่างชาติพันธุ์กัน ³ สำหรับแบบสอบถามนั้นได้กำหนดระดับของการยอมรับออกเป็น
เป็น 7 ระดับ ซึ่งมีลักษณะการยอมรับมากที่สุด ยอมรับรอง ๆ ลงไป จนกระทั่งไม่
ยอมรับเลย คือ ⁴

¹ George A. Theodorson and Achilles G. Theodorson, A Modern Dictionary of Sociology (London : Methuen & Co., 1969), pp. 388.

² Ibid 32.

³ David Kuch and Richard S. Crutchfield, Theory and Problems of Social Psychology (Bombay - New Delhi : Tata McGraw-Hill Publishing Co., FVT. LTD. 1948), pp. 221.

⁴ Claire Selitz et. al Research Methods In Social Relations (New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc. 1959), pp. 370 - 371.

1. ยินดีที่จะเป็นเครือญาติกันโดยการแต่งงาน
2. ยินดีที่จะเป็นเพื่อนสนิท
3. ยินดีที่จะเป็นเพื่อนบ้าน
4. ยินดีร่วมทำงานด้วย
5. ยินดีให้เป็นพลเมืองในประเทศ
6. ยินดีให้เข้าประเทศในฐานะผู้เยี่ยมเยียน
7. ไม่ให้เข้ามาอยู่ในประเทศเลย

จะเห็นได้ว่า Social Distance Scale มีลักษณะเป็น Cumulative Scale กล่าวคือ ถ้าตอบยอมรับในระดับสูงก็หมายถึงว่าจะตอบยอมรับในระดับที่ต่ำกว่าด้วย แต่ถ้าตอบยอมรับในระดับสูงแล้วกลับไม่ตอบยอมรับในระดับต่ำกว่า ก็จะไม่ถูกต้อง หรือแสดงว่าผู้ตอบไม่เข้าใจหรือไม่เต็มใจตอบ และในการตอบจะต้องไม่พิจารณาเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบเป็นพิเศษ จะต้องตอบตามความรู้สึกทันที¹

การศึกษาเรื่องระยะทางสังคมในระยะแรกนั้น Bogardus ได้จัดกลุ่มออกเป็น 3 ประเภท คือ²

1. กลุ่มที่ประกอบไปด้วยเชื้อชาติที่มีความรู้สึกเป็นมิตร
2. กลุ่มที่ประกอบไปด้วยเชื้อชาติที่มีความรู้สึกกลาง ๆ
3. กลุ่มที่ประกอบไปด้วยเชื้อชาติที่มีความรู้สึกไม่ชอบ

¹ Ibid pp. 371.

²

Carolyn A. Owen, Howard C. Eisner and Thomas R. McFaul
 "Half-Century of Social Distance Research : National Replication
 of Bogardus' studies" Sociology and Social Research 66 (October
 1981) : 81.

ในปี ค.ศ. 1933 ได้มีการปรับปรุง Social Distance Scale โดยใช้คำว่า "Would" นำหน้าข้อความ เช่น I would Marry หลังจากนั้นได้มีการนำมาใช้ศึกษาในเรื่องของชนชั้นทางสังคม อาชีพ ศาสนา เพศ อายุ และเชื้อชาติกันอย่างกว้างขวางขึ้น¹ และในปี ค.ศ. 1977 ได้มีการนำไปศึกษาการเข้ามีส่วนร่วมของบุคคลต่างเชื้อชาติ ศาสนา และระหว่างชนบทกับเมือง ตลอดจนเพศและอายุ²

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดในการศึกษาเรื่องระยะทางทางสังคมนี้ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาได้หลายแง่หลายมุม เช่น นำมาศึกษาชนชั้นในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติ ความแตกต่างกันในระหว่างภาค ความแตกต่างระหว่างอายุและเพศ ความสัมพันธ์ของบิคารมารดาและบุตร และความแตกต่างในด้านการประกอบอาชีพ ฯลฯ เป็นต้น³

ในปี ค.ศ. 1964 Triandis ได้ใช้ Factor Analysis พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นตัวแปรอิสระของทัศนคติ คือ⁴

¹ Ibid pp. 82.¹

² Ibid pp. 86 - 87.¹

³ Dr. Emory S. Bugardus, 1882 - 1973, Emeritus Professor of Sociology University of Southern California, Sociology and Research 58 (October 1973) : 3.¹

⁴ อ้างใน Stuart Oskamp, Attitude and Opinion (New Jersey : Prentice-Hall Inc. 1977) pp.27.

1. การนับถือชมเชยในความคิด
2. การยอมรับความเจริญทางด้านวัตถุและความรัก
3. การเป็นเพื่อน
4. ระยะทางทางสังคม
5. การที่อยู่เหนือกว่าบุคคลอื่น

จะเห็นได้ว่าการที่จะทำการศึกษาในเรื่องของการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์นั้น การใช้แนวความคิดในเรื่องระยะทางทางสังคมตามแนวความคิดของ Bogardus มาทำการศึกษานั้นจะเป็นแนวความคิดที่เหมาะสม เพราะได้มีผลงานของนักวิจัยหลายคนที่ได้มาจากการศึกษาตามแนวความคิดอันนั้น ซึ่งในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเพียงผลงานของบางคนเท่านั้น คือ

Derbyshire และ Brody¹ ได้ทำการศึกษาระยะทางทางสังคมและความขัดแย้งของนักศึกษาในโกรในปี ค.ศ. 1962 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในโกรในวิทยาลัย Morgan State จำนวน 102 คน เป็นนักศึกษาชาย 29% และนักศึกษาหญิง จำนวน 71% ผลจากการศึกษาพบว่าระยะทางทางสังคมระหว่างนักศึกษาจะใกล้กันมากในกรณีที่มีหน้าตาและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน นับถือศาสนาเดียวกัน ยึดถือบรรทัดฐานเหมือนกัน นอกจากนั้นยังพบอีกว่าระดับการศึกษาเป็นเกณฑ์ที่นักศึกษาเหล่านี้จัดว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญของการมีเกียรตินิยมและระยะทางทางสังคมของผู้ตอบที่เป็นหญิงจะห่างไกลกว่ากรณีของเพศชาย

¹

Derbyshire, R.L., and Brody, Eugence "Social Distance and Identity conflict in Negro College Students" Sociological and Social Review 48 (1964) : 301 - 313.

ในปี ค.ศ. 1966 Ames, Mariwaki และ Basu¹ ได้ทำการ
ศึกษาความแตกต่างทางทัศนคติว่าจะมีผลต่อระยะทางทางสังคมอย่างไรหรือไม่ โดย
ทำการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างแบบเดียวกันกับที่ Bogardus เคยทำการวิจัยมา
ผลปรากฏว่าเพศหญิงจะยอมรับกลุ่มชนแทบทุกกลุ่มน้อยกว่าเพศชาย และไม่ยอมรับ
ซึ่งกันและกันมากกว่า (ระยะทางทางสังคมไกลกว่า) กรณีของเพศชายจะมีข้อ
ยกเว้นก็แต่เฉพาะชาวยิวและตุรกี

ในปี ค.ศ. 1969 Richard G. Ames และ Arline F. Sakuma²
ได้ทำการศึกษาพบว่าเชื้อชาติมีอิทธิพลที่สำคัญในการยอมรับผู้อื่น เพราะเชื้อชาติเป็น
การจักระเบียบอย่างง่าย ๆ ในการรับรู้วัฒนธรรมที่ต่างกัน และถ้าศึกษาภายในกลุ่ม
คนที่มีวัฒนธรรมต่างกันมาอยู่ร่วมกัน จะพบว่าตัวแปรที่สำคัญรองลงมาในการยอมรับ
ผู้อื่นได้แก่อาชีพ แต่หาว่าการนำเอาอาชีพไปพิจารณาการยอมรับผู้อื่นนั้นไม่สามารถนำ
ไปใช้ในการศึกษากับกลุ่มชนที่มีการแยกกันอยู่ตามแต่ละวัฒนธรรม

Margot Wiesinger Smith³ ได้ทำการศึกษาที่ University of
Hawaii Hilo Campus โดยทำการสุ่มตัวอย่างจากนักศึกษา 356 คน ผลจากการ

¹ Ames, R.G., Mariwaki, Sharon Y and Basu, A.K. "Sex
Differences in Social Distance A Research Report Sociological and
Social Reviews 52 (1968) : 286."

² Richard G. Ames and Arline F. Sakuma "Criteria for
Evaluating others : A re-examination of Bogardus Social Distance
Scale" Sociology and Social Research 54 (October 1969) : 5-25."

³ Margot Wiesinger Smith "Measuring Ethnocentrism in Hilo,
Hawaii : A Social Distance Scale" Sociology and Social Research
54 (January 1970) : 220 - 235."

ศึกษาพบว่าศาสนาเป็นตัวชี้ (Indicator) ที่ดีที่สุดในการแสดงให้เห็นถึงการ
ไม่ยอมรับและอคติระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

Graham C. Kinloch¹ ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
ชาติพันธุ์ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมกับระยะทางทางสังคม โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง
จากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 ที่เรียนวิชาสังคมวิทยาใน University of Hawaii
จำนวน 1,346 คน ผลจากการศึกษาพบว่านักศึกษาที่มีเชื้อสายจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี
ได้เลือกกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันกับตนเป็นพวกเรา และมีระยะทางทางสังคมต่อกันใกล้
มาก (ยอมรับซึ่งกันและกันมาก) และมีแนวโน้มว่าจะมีอคติกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็น
คอเคเชียน ฮาวาย ฟิลิปปินส์ และนิโกร นอกจากนั้นยังค้นพบอีกว่ากลุ่มชาติพันธุ์
ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำจะมีอคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีฐานะทาง
เศรษฐกิจและสังคมดีกว่าตน

Graham C. Kinloch และ Jeffrey A. Borders² ได้
ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง Racial Stereotype กับระยะทางทางสังคมของ

¹ Graham C. Kinloch "Race, Socio-economic Status, and Social Distance in Hawaii" Sociology and Social Research 57 (1973): 156-166.

² Graham C. Kinloch and Jeffrey A. Borders " Racial Stereotype and Social Distance Among Elementary School in Hawaii" Sociology and Social Research 56 (April 1972) : 368 - 377.

ของเด็กนักเรียน เชื้อสายจีน ญี่ปุ่นและเด็กถูกผสม ในฮาวายจำนวน 293 คน
ได้สรุปผลการศึกษาออกมาว่าถ้ามี Racial Stereotype ผู้ที่จะมีระยะทาง
ทางสังคมต่อพวกเดียวกันใกล้ และทัศนคติของเด็กนักเรียนต่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับ
รับนั้นเกิดจากการแข่งขันกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

Robert L. Brown¹ ได้ทำการศึกษาที่ South Texas University
โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาจำนวน 430 คน ผลจากการศึกษาพบว่านักศึกษา
หญิงจะมีลักษณะอนุรักษนิยม (Conservative) มากกว่านักศึกษาราย ผู้ที่อาศัย
อยู่ในเขตเมืองจะมีอคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ มากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท และ
นักศึกษามะริกันเชื้อสายเม็กซิโก จะมีอคติต่อคนผิวขาวต่างชาติพันธุ์มากกว่านักศึกษา
คนอื่น ๆ ซึ่งในประเด็นนี้ได้แสดงให้เห็นว่าเป็นผลมาจากลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่า
แบ่งช่วงชั้นในสังคม

Graham C. Kinloch² ได้ศึกษาเปรียบเทียบระยะทางทางสังคม
ของคนผิวขาวคนผิวดำ โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาผิวขาวที่

¹ Robert L. Brown "Social Distance Perception As a function
of Mexican-American and other Ethnic Identity" Sociology and Social
Research 57 (1973) : 273 - 286.

² Graham C. Kinloch "Racial Prejudice in Highly and Less
Racist Social : Social Distance Preferences Among shite College
Students in South Africa and Hawaii" Sociology and Social Research
56 (October 1974) : 1 - 13.

เรียนระดับวิทยาลัยในแอฟริกาใต้และฮาวาย ผลจากการศึกษาเขาสรุปว่าระยะทางทางสังคมของประชาชนทั้ง 2 สังคมจะใกล้เคียงหรือใกล้เคียงกันขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ประสบการณ์เกี่ยวกับเชื้อชาติและทัศนคติของบุคคล

เนื่องจากการศึกษาในเรื่องระยะทางทางสังคมนั้น มีอยู่ 4 Dimensions ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้ยกเพียง Dimension หนึ่ง เกี่ยวกับการศึกษา คือ Interactive Distance ซึ่งเมื่อแยกทำการศึกษาดังนี้แล้ว ก็คาดว่าจะไม่ทำให้ลักษณะของ Cumulative Scales เสียไป

แนวความคิดเรื่องทัศนคติ

การศึกษาในเรื่องนี้จะได้ผลตามวัตถุประสงค์ ก็จำเป็นที่จะต้องทราบทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะจะทำให้สามารถเข้าใจความรู้สึกนึกคิดตลอดจนความตั้งใจที่จะประพฤติปฏิบัติ (Behavior Intention) ของบุคคลได้ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าทัศนคตินี้มีลักษณะคงเส้นคงวา (Consistency) และเปลี่ยนแปลงไต่ยากกว่าความคิดเห็น¹

Foster ได้เสนอแนวความคิดในเรื่องการเกิดทัศนคติเอาไว้ว่า²

¹ Theodore M. Newcomb, Ralph H. Turner and Phillip Concerse, Social Psychology (New York : Holt Rinehart and Winston, 1965) pp.48 - 50.

² Charles R. Foster Psychology for Life Adjustment (Chicago : American Technical Society 1952) pp. 110.

1. เกิดจากประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งของบุคคลหรือสถานการณ์ ฉะนั้นทัศนคติจึงเกิดขึ้นในตัวบุคคลจากการได้พบได้เห็น ได้คุ้นเคย ฯลฯ โดยถือว่าเป็นประสบการณ์ตรง (Direct Experiences) ส่วนการได้ยิน ได้เห็นรูปภาพ หรือได้อ่าน แต่มิได้พบเห็น มิได้ประสบกับของจริงด้วยตนเอง ถือว่าเป็นประสบการณ์โดยทางอ้อม (Indirect Experiences) เนื่องจากทัศนคติเป็นเรื่องที่เกิดจากการรับทราบ เมื่อรับทราบแล้วก็จะมีทัศนคติต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นไปได้หรือไม่ก็ได้และถ้าหากว่าบุคคลไม่มีประสบการณ์ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมต่อบุคคล ต่อสิ่งของหรือต่อสถานการณ์แล้วเขาก็จะไม่มีทัศนคติต่อสิ่งนั้น

2. ค่านิยมและการกำหนดมาตรฐานในค่านิยม เนื่องจากบุคคลในแต่ละกลุ่มอาจจะมีค่านิยมที่ไม่เหมือนกันได้ ฉะนั้นทัศนคติต่อสิ่งเดียวกันแต่อยู่คนละกลุ่มกันก็อาจจะมี ความแตกต่างกันได้ บุคคลจะมีทัศนคติอย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ค่านิยมของกลุ่มที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่

สำหรับความหมายหรือค่านิยมของทัศนคตินั้น มีผู้นิยามเอาไว้หลายแนวความคิดเช่น

Bogardus (1931) ได้นิยามว่า ทัศนคติคือแนวโน้มของกิจกรรม อากาการที่แสดงต่อบางสิ่งบางอย่างในบรรดาสิ่งแวดล้อมที่เขามามีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นไปได้ในลักษณะบวกหรือลบก็ได้¹

¹ Emory S. Bogardus, Fundamental of Social Psychology 1d.ed

(New York : Century Company, 1931.) pp. 444.

Alport (1935) นิยามว่า ทัศนคติเป็นสภาพความพร้อมของสมอง และประสาท ซึ่งมีผลหรือมีอิทธิพลโดยตรงต่อการสนองบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมด หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งหมดซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น ๆ ¹

David Krech และ Richard S. Crutchfield (1948) นิยามว่า ทัศนคติ คือ ลักษณะการรวมตัวอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างแรงจูงใจ อารมณ์ การรับรู้ และความতিকความเข้าใจของบุคคลแต่ละบุคคล ²

Newcomb (1954) นิยามว่า ทัศนคติในตัวบุคคลนั้นจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เราได้รับ ซึ่งสามารถแสดงออกทางพฤติกรรมได้ 2 ลักษณะ คือ พอใจหรือชอบพอกัน เป็นผลให้ผู้นั้นเกิดความพอใจรักใคร่อยากใกล้ชิดเรียกว่า Positive Attitude กับการที่แสดงออกมาในรูปของความไม่พอใจ ไม่อยากเข้าใกล้ เรียกว่า Negative Attitude ³

Anastasi (1967) นิยามว่า ทัศนคติ คือ ความโน้มเอียงที่จะแสดงออกมาว่าชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี และสถานต่าง ๆ เป็นต้น ⁴

¹ Gordon W. Alport, A Handbook of Social Psychology (Worcester : Clark University Press, 1935) pp. 810.

² David Krech and Richard S. Crutchfield, Theory and Problems of Social Psychology (New York : McGraw-Hill Book Co, 1948) pp. 223.

³ Throdore M. Newcomb, Social Psychology (New York : Dryden Press 1954) pp. 128.

⁴ Anne Anastasi, Psychological Testing (New York : McMillan Company 1967) 2nd.ed.) pp. 54.

Triandis (1971) นิยามว่า ทัศนคติ คือ ความพร้อมที่จะ
 คอบสนองและความสม่ำเสมอในการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมของบุคคล¹

นอกจากนั้น ยังมีผู้ให้คำนิยามทัศนคติเอาไว้อีกหลายคน เช่น ทัศนคติ
 หมายถึง ความรู้สึกครั้งแรกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง² เป็นท่าทีที่แสดงออกล่วงหน้าให้รู้
 ว่าจะตอบสนองในทางลบหรือทางบวก³ ความชอบหรือไม่ชอบ ความพอใจหรือไม่
 พอใจ และเป็นความพร้อมหรือความโน้มเอียงที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา⁴

สำหรับองค์ประกอบของทัศนคตินั้น แม้จะมีการใช้ถ้อยคำต่าง ๆ กัน แต่
 ก็ไม่ได้มีความหมายแตกต่างไปจากผู้ที่เป็นเจ้าของแนวความคิด คือ Hovlan
 และ Rosenberg ซึ่งได้เสนอว่าทัศนคติประกอบด้วย⁵

1 Harry C. Triandis, Attitude and Attitude Change (New York :
 John Wiley & Sons, Inc., 1971), pp.4.

2 Ernest R. Hilgard, Introduction to Psychology (New York :
 Harcourt Brace and World Inc. 1962), pp. 214.

3 Tum C. Nunally, "Attitude Scale" Test and Measurement
 (New York : McGraw-Hill book Co., 1959), pp. 300.

4 G. Murph, L. Murphy and T. Newcomb, Experimental Social
Psychology (New York : Harper and Row, Publishers, 1937), pp. 889.

5 Carl I Hovlar and Milton J. Rosenberg, Attitude Organization
and change (New Haven, Connecticut : Yale University Press 1960),
 p. 1 - 6.

1. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ชอบ ไม่ชอบ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ความรู้สึกเหล่านี้จะแสดงออกได้ทางสีหน้าท่าทางเมื่อบุคคลพูดหรือนึกถึงสิ่งนั้น ๆ

2. องค์ประกอบทางความคิด (Cognitive Component...) หมายถึง ความคิด หรือความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นไปได้หรือไม่ก็ได้

3. องค์ประกอบทางค่านพฤติกรรม (Behavior component) หมายถึง ความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ ซึ่งการปฏิบัตินั้นจะสอดคล้องกับความรู้สึกและความนึกคิดในองค์ประกอบทางอารมณ์และองค์ประกอบทางความคิด

แนวความคิดในเรื่องของการกระทำระหว่างกัน (Interaction)

ในการที่จะศึกษาและเข้าใจสภาพที่แท้จริงของสังคมเราจำเป็นต้องศึกษาความสัมพันธ์ของบุคคลในชีวิตประจำวัน¹ การศึกษาในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมนั้น มีความสัมพันธ์กับการศึกษาคือสัมพันธ์เป็นอย่างมาก ฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นความจำเป็นต้องทำการศึกษาในเรื่องของการศึกษาคือกันด้วย เพราะผลจากการวัดการศึกษาคือกันจะเป็นเครื่องตรวจสอบที่ได้ในเรื่องของทัศนคติอีกชั้นหนึ่ง และอาจจะใช้เป็นเครื่องช่วยอธิบายได้ว่าทัศนคตินั้นเกิดจากอะไรกันแน่

¹ George C. Homans, "Bringing Men Back" American Sociological Reviews (1964) : 29.

Homans ได้เสนอว่า Interaction นั้น เป็นทั้ง Verbal และ Nonverbal Communication และคำว่า Communication นั้น โดยทั่ว ๆ ไป หมายถึง ข่าวสาร สัญญาหรือเป็นการสื่อสาร หรือเป็นขบวนการสื่อสารในตัวของมันเอง¹ นอกจากนี้การศึกษาพฤติกรรมของบุคคลนั้นจะพบว่า ประกอบด้วย 3 ส่วนย่อย ๆ ในการแสดงพฤติกรรม คือ²

1. ลักษณะของกิจกรรม (Activity)
2. การติดต่อกัน (Interaction)
3. ความรู้สึก (Sentiment)

ในการศึกษาเรื่อง Interaction นั้น Kingsley Davis ได้เสนอว่าจะต้องพิจารณาดังนี้³

1. บรรทัดฐานทางสังคม อันได้แก่ วิถีประชา จารีต กฎหมาย และสถาบัน
2. วิเคราะห์บรรทัดฐานต่าง ๆ ตามสถานภาพและสถานการณ์ที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วม
3. พิจารณาการกระทำต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายของแต่ละบุคคล หรือกลุ่มภายใต้เงื่อนไขของสถานภาพ สถานการณ์ และบรรทัดฐานของสังคม

¹ George C. Homans, The Human Group (New York : Harcourt Brace & World, Inc. 1950), pp. 37.

² Ibid. : 43.

³ Kingsley Davis, Human Society (New York : Macmillan Company, 1949), pp.167 - 168.

4. พิจารณาในลักษณะที่เป็นพลวัต (Dynamic) ของขบวนการ Interaction ในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น การชักแย้ง การแข่งขัน และการร่วมมือกัน เป็นต้น

Mazafer Sherif และ Carolyn W. Sherif ได้เสนอว่า ข้อควรคำนึงในการศึกษาพฤติกรรมก็คือ สถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เพราะจะเป็นปัจจัยที่ทำให้การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลแตกต่างกันออกไป ฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึง ¹

1. ปัจจัยการเข้ามีส่วนร่วมของบุคคลอื่น ได้แก่
 - 1.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะของบุคคล เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ และสถานภาพ เป็นต้น
 - 1.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของบุคคล อื่น ได้แก่ ลักษณะ Homogenity และ Heterogenity
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเด่นของกิจกรรม เช่น พิธีกรรม กาละ เทศะ
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ (Location) และการอำนวยความสะดวก
4. ปัจจัยที่เป็นกรอบของการอ้างอิง (Frame of Reference)

สำหรับทฤษฎีในเรื่องของ Interaction นั้น แนวความคิดของ Learning Theorist's Approach² สรุปว่า Interaction เกิดขึ้นภายใต้พลังเสริมแรง(reinforcement) กล่าวคือ บุคคลจะได้รับการ

¹ Muzaffer Sherif and Carolyn W. Sherif, Social Psychology (New York : Harper & Row, Publishers, 1969), pp. 107 - 108.

² William W. Lambert and Wallace E. Lambert, Social Psychology (New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1964), pp. 71 - 84.

สนอง Need หรือ Want ก็เพราะผ่านการติดต่อกับผู้อื่น และบุคคลจะติดต่อกับผู้อื่นก็มีหลักการสำคัญอยู่ที่ Need Satisfaction

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ไคสรุบทฤษฎีการกระทำระหว่างกัน (Interaction Theory) ว่า เมื่อปัจเจกชนเข้าสู่การกระทำระหว่างกันก็จะมีการตีความหมายและให้ค่าจำกัดความในสิ่งที่ได้รับรู้ อันเป็นการกระทำที่ต่อเนื่องในขบวนการบอกตนเอง (Self-indication) เมื่อตีความคามสถานการณ่นั้นแล้ว และเข้าสู่การกระทำระหว่างกันคามความหมายที่สอดคล้องกับสถานการณ่นั้น เขาก็จะเริ่มมีแนวโน้มที่จะสื่อความคิดนั้น ๆ กับผู้อื่น เมื่อกาลเวลาล่วงเลยไปอีกระยะหนึ่ง วัฒนธรรมร่วมอย่างหนึ่งก็จะบังเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็วัฒนธรรมที่สมาชิกร่วมยึดถือเป็นแนวชีวิตของสังคม ¹

สำหรับแนวความคิดในเรื่อง Interaction นั้น Homans
ได้เสนอ Proposition หลัก 4 ประการ คือ ²

1. ในอดีต สภาพการณ์อันเป็นเงื่อนไขและแรงจูงใจใด ๆ ที่เคยใช้แล้ว ได้ผลคามความคาดหวัง ก็จะปรากฏว่ามีการใช้สภาพการณ์สร้างเงื่อนไขและแรงจูงใจในทำนองเดียวกันนั้นอีกในเวลาต่อมา และมีแนวโน้มว่าบุคคลจะยึดถือวิธีการดังกล่าวมาใช้ปฏิบัติต่อ ๆ ไปอีก

¹ สัญญา สัญญาวิวัฒน์., ทฤษฎีสังคมวิทยา : องค์การทางสังคม (ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ม.ป.ป.), หน้า 13 - 15.

² George Caspar Homans, Social behavior : The Elementary Forms (New York : Harcourt Brace & World, Inc., 1961), pp. 53 - 55.

2. ในการติดต่อกันถ้าเขาแสดงมิตรภาพที่ติดต่อผู้อื่น และผู้นั้นแสดงมิตรภาพที่ติดต่อเขา ก็จะแสดงมิตรภาพที่ติดต่อกันและจะมีการติดต่อกันในลักษณะที่ติดต่อกัน

3. ในการติดต่อกัน ถ้าเขามีความรู้สึกว่ามีมิตรภาพที่คนอื่นมีต่อเขาและเขาเห็นว่ามิใช่คุณค่า เขาก็จะรักษาความสัมพันธ์ รักษามิตรภาพที่ติดต่อกันนั้นเอาไว้

4. ในการติดต่อกันถ้าได้รับผลตอบแทนที่พึงพอใจบ่อย ๆ การติดต่อกันในครั้งต่อ ๆ ไป จะมีความสำคัญลดลง

จาก Proposition เหล่านี้ Homans ก็ได้เสนอสมมติฐานขึ้นมาว่า "ถ้าความถี่ของการ Interaction ระหว่าง 2 คน หรือมากกว่านั้นเพิ่มขึ้น รัศมีความชอบที่มีต่อคนอื่นก็จะเพิ่มขึ้นด้วย" ¹ โดยเขาได้กำหนดแนวคิดเอาไว้ว่า ²

1. ถ้าการ Interaction และกิจกรรมนำไปสู่รางวัลที่น่าพอใจ การ Interaction ก็จะดำเนินต่อไป

2. ในการ Interaction ถ้าอย่างน้อยคนหนึ่งพบว่าเขาไม่ได้รับรางวัลที่น่าพอใจและถ้าเขามีอิสระเขาก็จะแสวงหาทางเลือกทางอื่นอีก ถ้าหากว่าเขาสามารถหาทางออกทางอื่นได้เขาก็จะลดการ Interaction ที่ได้รับรางวัลน้อยกว่าลง

3. ในการ Interaction ถ้าอย่างน้อยคนหนึ่งพบว่าเข้าไปในแง่ลบและเขาก็ไม่มีอิสระในการหาทางออกอย่างอื่น เขาก็จะยุติการ Interaction และถ้าไม่สามารถยุติการ Interaction ลงได้ ความถี่ของการ Interaction ก็จะนำไปสู่การไม่ชอบกัน

¹ Ibid : 186.

² Ibid : 186 - 187.

ในเรื่องการชอบของบุคคลนั้น Backman และ Secord ได้เสนอว่าการที่มีโอกาสติดต่อกันบ่อยและมีความใกล้ชิดกันย่อมนำไปสู่การมีความดึงดูดใจกันในแง่บวก (Positive attraction) เพราะเป็นลักษณะของการติดต่อกันโดยตรง¹ ก็จะเห็นได้ว่า ความชอบของบุคคลนั้นเป็นผลมาจากการติดต่อกัน และถ้าการติดต่อกันนั้นนำไปสู่ความพอใจหรือได้รับรางวัลที่ของการเขาก็จะแสดงพฤติกรรมอันนั้นบ่อยกว่าพฤติกรรมที่ไ้รางวัลหรือความพอใจน้อยกว่า² ซึ่งสามารถจัดได้ว่าเป็น The Success Proposition สำหรับ Proposition อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อกันจะประกอบด้วย³

1. The Stimulus Proposition คือ คนเราจะทำอะไรย่อมขึ้นอยู่กับผลจากอดีต กล่าวคือ ในอดีตนั้นการกระทำของเราได้รับผลตอบแทนที่ดีหรือไม่ ถ้าดีเราก็จะกระทำพฤติกรรมอันนั้นอีก

2. The Value Proposition คือ ผลของการกระทำให้คุณค่ากับบุคคลมากเท่าใด โอกาสที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมอันนั้นก็จะมีบ่อยขึ้น

3. The Deprivation-Satiation Proposition คือ ถ้าก่อนหน้านี้บุคคลเคยได้รับรางวัลจนเป็นที่พอใจมาแล้ว คุณค่าของรางวัลที่จะได้รับอีกจะลดลง

4. The Aggression-Approval Proposition คือ ถ้าการกระทำของบุคคลได้รับผลตอบแทนที่ไม่เป็นธรรม ก็จะเกิดความรู้สึกก้าวร้าว

¹ Carle W. Backman and Pual F. Secord Problem in Social Psychology (New York : McGraw-Hill Book Company, 1966) pp. 169.

² Alan Wells, Contemporary Sociological Theories (California: Goodyear Publishing Company Inc., 1978) pp. 132.

³ J.H. Turner The Structure of Sociological Theory (The Sosey Press 1974) pp. 133 - 141.

นอกจากนั้น Andrzej Malowski ได้เสนอแนวความคิดที่เป็นเงื่อนไขในการใช้ทฤษฎีของ Homans เอาไว้ว่า "ถ้าหากว่าการปลีกตัวไปจากความสัมพันธ์ก่อให้เกิดความหมายน้อย และถ้าหากว่ามีแหล่งสนองความพึงพอใจทางอื่นให้ไ้เลือกอีกหลาย ๆ ทางแล้ว ก็จะแสดงว่าเมื่อมีความสัมพันธ์บ่อยครั้งเพียงใดก็จะยิ่งเพิ่มความชอบพวักใคร่กันมากขึ้นเพียงนั้น" ¹ สำหรับในสังคมชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมนั้น นววิพรรณ วรรณประเสริฐ และคณะได้ทำการศึกษาพบว่า "ประเพณีที่เปิดโอกาสให้บุคคลหลายชาติพันธุ์ได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมได้มากก็จะช่วยให้เกิดการผสมผสานทางสังคมได้มาก" "ประเพณีที่มีความถี่ในการจัดมากก็จะช่วยให้เกิดการผสมผสานในสังคมได้มาก" เป็นต้น ²

อิทธิพลของบรรทัดฐานของกลุ่ม

นอกจากปัจจัยในเรื่องของทัศนคติและการติดต่อกันแล้วก็ยังมีอีกปัจจัยที่สำคัญและน่าจะมีความสัมพันธ์กับการยอมรับหรือไม่ยอมรับ ก็คือ อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงหรือกลุ่มปรูมภูมิเพราะกลุ่มดังกล่าวนี้มีหน้าที่ที่สำคัญ ³ ประการ คือ

¹ อ้างไว้ใน Hans L. Zetterberg, On Theory and Verification in Sociology (New York : The Bedminster Press, 1965) pp. 66.

² นววิพรรณ วรรณประเสริฐ และคณะ, ประเพณีที่ช่วยส่งเสริมการผสมผสานทางสังคมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม (ยะลา : ยะลาการพิมพ์ หน้า 148.

³ Herbert H. Hyman Eleanor Singer Reading in Reference Group Theory and Research (New York : The Free Press, 1968) pp.80 - 81.

1. กำหนดบรรทัดฐานที่บังคับให้สมาชิกทำตามกลุ่ม (Group Norms)
 ดังนั้นเราจึงเรียกการทำหน้าที่ในแง่ที่ว่า Normative Function สมาชิกผู้ใด
 ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของกลุ่มผู้นั้นก็จะได้รับรางวัลจากกลุ่มในทางตรงกันข้าม ถ้า
 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของกลุ่มผู้นั้นก็จะถูกลงโทษ ซึ่ง Normative Function
 นี้จะช่วยให้สมาชิกได้ยึดเป็นแนวทางในการประเมินการกระทำหรือพฤติกรรมของ
 ตัวเอง

2. ช่วยในการสนับสนุนหรือการเปรียบเทียบเพื่อประเมินการกระทำ
 ของตัวเองกับผู้อื่น ซึ่งเราสามารถเรียกได้ว่าเป็น Comparison Function
 คือ บุคคลจะมีการพิจารณาเปรียบเทียบพฤติกรรม ทักษะ หรือบุคลิกภาพของ
 ตัวเองกับสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่ม ก่อนที่จะตัดสินใจกระทำบางสิ่งบางอย่างลงไป

ในการศึกษาเรื่องนี้เราจะพบว่าผู้คอมอยู่ภายใต้อิทธิพลของ Group Norms
 มากน้อยแค่ไหนและอิทธิพลนั้นมีผลต่อทัศนคติและการกระทำของเขาอย่างไร

นอกจากอิทธิพลของ Group Norm แล้ว การยอมรับหรือไม่ยอมรับ
 อาจจะมีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจกันในอดีตหรือปัจจุบันระหว่างสมาชิกของ
 กลุ่มตัวอย่างที่กำลังพิจารณาอยู่ก็เป็นได้ ผู้ทำการศึกษาก็ได้ตั้งสมมติฐานเอาไว้ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 "ชุมชนที่ชาวไทยทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์มีการติดต่อกันมาก
 เท่าไรก็จะมีทัศนคติที่ติดต่อกันมากขึ้นเท่านั้น"

1.1 ถ้าพิจารณาในระดับกลุ่มสามารถตั้งสมมติฐาน
 ได้ว่า "กลุ่มที่มีการติดต่อกับคนต่างศาสนามาก
 เท่าไร ก็จะมีทัศนคติที่ติดต่อกับคนต่างศาสนามาก
 ขึ้นเท่านั้น ภายในเงื่อนไขของ Malowski

1.2 ถ้าพิจารณาในระดับปัจเจกบุคคล สามารถตั้ง
 สมมติฐานได้ว่า บุคคลที่มีการติดต่อกับคนต่าง
 ศาสนามากเท่าไรก็จะมีทัศนคติที่ติดต่อกับคนต่าง
 ศาสนามากขึ้นเท่านั้น ภายในเงื่อนไขเดียวกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 "คนไทยพุทธกับคนไทยมุสลิมในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล ที่มีทัศนคติที่ตีความเท่าไรก็ยังมี การยอมรับมากหรือมี ระยะทางทางสังคมไกล ๆ มากขึ้นเท่านั้น

สมมติฐานข้อที่ 3 "การยอมรับซึ่งกันและกัน ระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิม (ระยะทางทางสังคม) จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับการสนับสนุนหรือชักชวนของกลุ่มอ้างอิงหรือกลุ่มปรูมภูมิ"

สมมติฐานข้อที่ 4 การยอมรับคนต่างชาติพันธุ์หลายพวกจะไม่เหมือนกัน จะขึ้นอยู่กับการมีความคล้ายคลึงกันในทางวัฒนธรรม เป็นสำคัญ

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาเพียง 6 ชุมชน ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอดงขาม จังหวัดนราธิวาสเท่านั้น เพราะมีอุปสรรคที่สำคัญ คือ เรื่องของความปลอดภัยในการเก็บข้อมูล ฉะนั้นข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาจึงไม่อาจที่จะกล่าวได้ว่าเป็นตัวแทนของประชากร จังหวัดนราธิวาส หรือเป็นตัวแทนของประชากรใน 4 จังหวัดภาคใต้ แต่ก็สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมในระดับหนึ่งได้.

นิยามแนวความคิดและตัวแปร

- การกระทำ หมายถึง ความดีในการไปมาหาสู่กัน หรือการ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
 ค่อกัน ของไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยแบ่งออกเป็นการติดต่อกัน
 มาก การติดต่อกันปานกลาง และการติดต่อกันน้อย
- ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกของไทยพุทธหรือไทยมุสลิมที่มีต่อกัน โดยแบ่งออก
 เป็นทัศนคติที่ดีต่อกันมาก ปานกลาง น้อย
- ระยะทางทางสังคม หมายถึง การยอมรับของไทยพุทธหรือไทยมุสลิมที่มีต่อกัน โดย
 แบ่งออกเป็นระยะทางทางสังคมใกล้หรือยอมรับกันมาก ระยะ
 ทางทางสังคมกลาง หรือยอมรับกันปานกลาง และระยะทาง
 ทางสังคมไกล หรือยอมรับกันน้อย
- กลุ่มปฐมภูมิ หมายถึง บุคคลที่เป็นพ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือสมาชิกในครอบครัว กลุ่ม
 เพื่อนสนิทของผู้ตอบ.
- คนต่างชาติพันธุ์ หมายถึง คนจีนซึ่งผู้ตอบมีหรือเคยมีการติดต่อกี่ยวข้องด้วย
- ระดับอายุ หมายถึง อายุของผู้ถูกสัมภาษณ์โดยแบ่งออกเป็น
ผู้สูงอายุ	คือ	ผู้ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป
วัยกลางคน	คือ	ผู้ที่มีอายุระหว่าง 50 ปี ถึง 59 ปี
วัยผู้ใหญ่	คือ	ผู้ที่มีอายุ 35 ปี - 49 ปี
วัยหนุ่มสาว	คือ	ผู้ที่มีอายุระหว่าง 20 ปี ถึงไม่เกิน
34 ปี.